

KONING ERIK XIV VAN ZWEDEN.

aten wij een oogenblik stilstaan! En als dit droeve tafereel onze harten niet ontroert, dan dragen wij een steen in plaats van een hart in onze borst.

Die man daar, neergezeten op een berenvel, is Koning Erik. En die vrouw, met dat gelaat vol aandoenlijke schoonheid, is zijn gade, Karina Mans, een dochter van eerbare lieden, die door de liefde des Konings tot Koningin van Zweden is verheven.

Maar die koninginnetitel is voorbij; en de koningstitel is ook voorbij. Want Erik XIV is door zijn broeder ontroond. En hij zal wel een keer den somberen kerker verlaten, doch als een lijk.

O, jammer en ellende! Een Koning met een fier gemoed, met een hooge vlucht der gedachten, wiens regeering begon als de blijde morgen van een schitterenden zomerdag, de oudste zoon van dien Gustaaf Wasa, die zijn vaderland met machtige heldenhand ophief uit zijn knechtschap en slavernij — en zie daar! thans is hij tot levenslange gevangenis veroordeeld! En als hij den ouderdom van vier-en-veertig jaren zal bereikt hebben, zullen zijn vijanden zich ongerust maken, omdat hij nog niet dood is, en ze zullen hem vergiften, zooals men een dollen hond vergiftigt.

Wie kan aan koning Erik van Zweden denken, zonder achter hem de sombere schaduw van Saul, Israëls koning, te zien?

Er is een treffende gelijkenis. En zooals de booze geesten, die Sauls gemoed beroerden, door het liefelijk snarenspeel van den herdersknaap David weken, wisten de lippen van Karina Mans de zoete melodieën te fluisteren, voor welke Eriks demon vluchtte.

Zie hem dan! Hij is smartelijk bewogen, nu hem de pen wordt aangeboden, om zijn troonafstand te teekenen. Maar geen waanzin is thans in die oogen te lezen; rustig zijn ze en kalm, terwijl op hun achtergrond een zee van eindeloze droefheid golft.

Toen hij, nauwelijks 27 jaren oud, koning werd, juichten de Zweden. Hij toonde een aanleg, die recht gaf tot de stoutste verwachtingen. Van een schoon, mannelijk voorkomen, bedreven in alle ridderlijke oefeningen, geestig, ontwikkeld, begiftigd met een schitterende welsprekendheid, koning en dichter, toonkunstenaar en talentvol schilder, verscheiden talen machtig, scheen hij bestemd om een waarlijk groot vorst te worden.

Hij zou het werk, door zijn vader begonnen, voorzetten en voltooiën; de grenzen uitbreiden; en aan de Zweden de machtspositie, waarop zij als de afstammelingen der roemrijke Gothen aanspraak hadden, verzekeren.

Waarmee begon het ongeluk? Was het niet de achterdocht een stijgende argwaan, die hem in de trouwste vrienden zijn vijanden deed zien?

Daar is een nacht geweest in zijn regeering, een verschrikkelijke, ontzettende nacht, waarvan het bloedige vizioen hem wakend en droomend zou vervolgen, zijn leven lang.

We denken aan den jongen, edelen gravenzoon Niels Sture. Hij was in de gevangenis geworpen op een onredelijke beschuldiging, want hij was een trouw onderdaan des Konings. En sterk door zijn onschuld, was hij gedwee, zonder verzet, den strengen cipier gevolgd.

In dien somberen nacht dan stormde de Koning, door de furien van den achterdocht voortgezweept, den kerker binnen. Niels Sture wierp zich op de knieën, zijn onschuld bepleitend. Doch de koning was onvermurwbaar, en met een dolkstoot doorboorde hij den arm van den jongen edelman.

Niels Sture trok het staal uit de gapende wond; wischte het bloed van den dolk, kuste dien, en reikte hem eerbiedig den koning over, in wien hij nog steeds den zoon van den grooten Gustaaf Wasa eerde.

Nu smeekte hij om een gerechtelijk onderzoek, maar de Koning weigerde, want de waanzin van den achterdocht en helsehe machten beheerschten hem. Hij was razend van hartstocht, viel opnieuw op Niels Sture aan, en liet hem dooden.

Als een lam, dat ter slachtbank is geleid — zoo is de jonge Niels Sture dien nacht vermoord . . .

Doch toen het bloed van het slachtoffer den vloer van den kerker kleurde, en snel met zijn leven wegvloede, ontwaakte de Koning uit zijn verschrikkelijken waanzin. En door het hevigst berouw gefolterd, snelde hij naar den ouden graaf Svante Sture, wierp zich voor hem op de knieën, en smeekte om vergiffenis.

Toen schrok de oude Sture, maar het verschrikkelijkste wist hij nog niet, en bitter schreiend riep hij: „Majesteit — gaarne wil ik u alles vergeven, mits het leven van mijn zoon maar worde gespaard!”

Toen kwamen de golven van den waanzin weer opzetten; de geesten van den afgrond en Göran Persson, de machtigste raadsman des Konings, schenen een verbond gesloten te hebben, om Erik tot een Zweedschen Nero te maken.

De oude Svante Sture en diens zoon Erik werden ten doode opgeschreven, en Persson zorgde voor de uitvoering van het besluit, terwijl de Koning, nu geheel waanzinnig, en slechts door enkele dienaren gevolgd, de bosschen invluchtte. Zijn leermeester Burreüs snelde hem na, om hem tot bedaren te brengen, doch Erik, die een nieuw verraad duchtte, liet zijn trouwsten vriend neerstooten. En geheel alleen, van zijn laatsten dienaar verlaten, zwierf de rampzalige in de velden rond.

Den derden dag werd hij in een gehucht door eenige boeren herkend. Hij staarde hen aan met woesten blik, en zeide, dat Niels Sture nu rijksbestierder was, terwijl hij als een tweede Nero zijn leermeester had vermoord. Hij wilde niet eten of drinken; geen slaap had al die dagen en nachten zijn oogen geloken; zijn gelaat, door helsehe angsten verwrongen, was verschrikkelijk om aan te zien.

Toen is Karina Mans gekomen. Allen beefden, om den brieschenden leeuw te naderen, doch zij kende geen vrees, want de liefde drijft de vrees buiten.

Zij is hem genaderd; zij, het boerkind, heeft hem bij zijn liefste namen genoemd en de teederheid harer liefde triomfeerde over de helsehe machten. Des Konings gelaatstrekken ontspanden zich; die brandende oogen werden vochtig; en gedwee als een lam, volgde hij Karina Mans naar Uppsala en Stockholm.

Doch het was geen blijvende triomf; vlagen van waanzin keerden terug; Göran Persson, wiens doodvonnis reeds bekrachtigd was, werd in zijn ouden luister hersteld, en zou, door den verbitterden adel gegrepen, een te gruwelijker dood ondergaan.

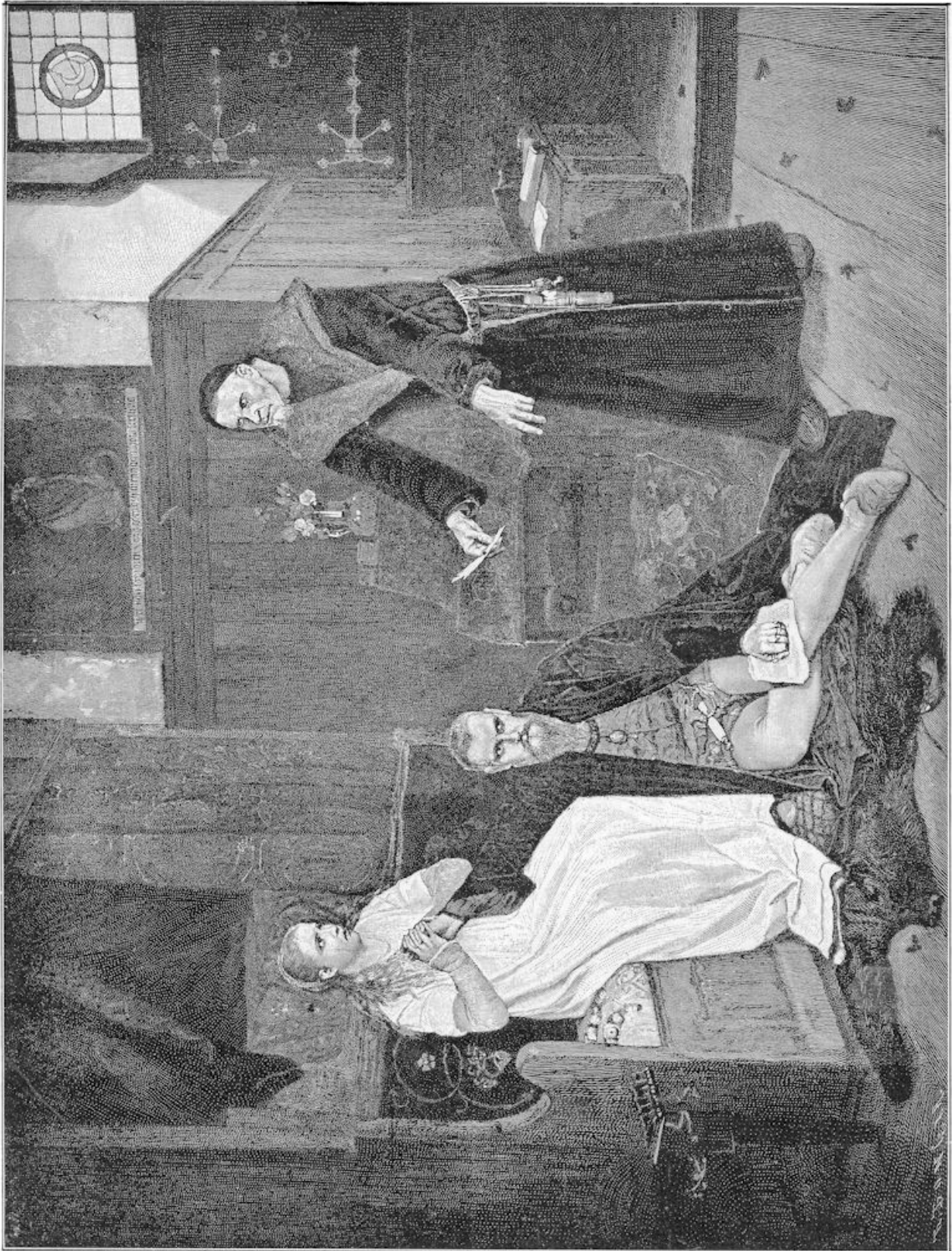
Erik werd gevangen genomen en afgezet. En allen verlieten hem behalve de trouwe Karina Mans, die vrijwillig hem achter de sombere kerker muren volgde.

Doch ook deze troost werd hem ontnomen; aan deze vrouw, die als een heldere ster zijn nacht had verlicht, werd de toegang tot den kerker ontzegd. En eenzaam bleef hij achter, ellendig, rampzalig, totdat het vergif, in zijn soep gemengd, een einde aan zijn leven maakte.

Jaren later stond er een nieuwe Koning in Zweden op. Deze Koning wendde zijn schreden naar het graf van den ongelukkigen Erik XIV. En lang, in ernstige gepeinen, heeft hij bij dat graf gestaan.

Die Erik XIV was hem nauw verwant; Eriks vader was zijn grootvader geweest. En in hun karaktertrekken viel die verwantschap nog sterker in het oog.

Doch de achterdocht, die Eriks ziel vermoordde, was hem vreemd.

Hij, Gustaaf Adolf, heeft zware oorlogen gevoerd; hij werd door het verraad omsingeld, heeft menigmaal den dood in de oogen gezien, doch een moedig Godsvertrouwen was het schild, waarmee hij de vurige pijlen des satans bluschte.

Tot een bepaald punt, dat met den vinger zou zijn aan te wijzen, liepen de regeeringen der beide Koningen evenwijdig, doch dan kwam de tweesprong, waar de wegen scheidden. En terwijl de weg van den eene een hellevaart werd naar de duistere afgronden van den waanzin, ging de weg van den andere, strijdend voor het vertrapte geloof der Duitsche Protestanten, naar lichtende hoogten, waar engelen zijn vrienden waren.

„God is mijn harnas!" riep deze held, deze Gustaaf Adolf, en zijn heldendood bij Lützen is een hemelvaart geworden.

L. P.

Gekleurde fotografieën.

Gewone fotografieën kennen alleen licht en donker. Het fraaie bruin van de gewone chloorgoudafdrukken komt in allerlei tinten voor op een fijne foto, maar alles is bruin; geel of rood of welke kleur komen er niet op voor. Alleen waar het licht heel sterk was, is de foto wit, d. w. z. daar is geen foto, maar de kleur van het papier. Fotografeeren in de natuurlijke kleuren was tot dusver een bijna onbereikbaar ideaal, al moet gezegd worden, dat men er zich al jaren op heeft toegelegd. Men volgde daarbij verschillende wegen, en daarbij kwam men steeds nader tot het doel, totdat thans de Gebr. Lumière te Lyon platen in den handel brengen, waarmee het mogelijk is negatieven in kleuren te krijgen door één enkelvoudige opneming. Het zonderlinge middel, dat hierbij gebruikt wordt, is aardappelmeel.

De glasplaat wordt nl. eer de gevoelige broomzilverlaag erop wordt aangebracht, eerst bedekt met een laag aardappelmeel. Doch die laag moet aan zeer bijzondere eischen voldoen. In de eerste plaats neemt men aardappelmeelkorreltjes, die een middellijn hebben van $\frac{1}{100}$ mm., wat alleen verkregen kan worden door zeer bijzondere zeven. Van die meelkorreltjes, waarvan miljoenen op een kleine glasplaat kunnen liggen, wordt een gedeelte oranje-rood, een gedeelte groen, een gedeelte violetblauw gekleurd. Men kleurt niet met elke kleur precies een derde deel der korrels, maar de verhouding is zoo vastgesteld en ook de kleuren zijn zoo gekozen, dat ze samen het witte licht geven. Met deze meelkorreltjes wordt een glasplaat, die vooraf kleverig is gemaakt, nu zóó bestrooid, dat geen twee korreltjes op elkaar komen te liggen, en dat er geen open ruimten zijn. Doch ronde korreltjes kunnen niet geheel aaneensluiten; er blijven kleine tusschenruimten over; deze worden echter zoo klein mogelijk gemaakt door de plaat te persen; daardoor worden de korreltjes plat gemaakt en uitgezet. Ten overvloede wordt zwart stof tusschen die openingen gestrooid, dat echter niet op de korreltjes mag liggen. Over deze aardappelmeel-laag wordt nu de broomzilver-laag aangebracht.

Voor de opneming wordt deze plaat in het chassis gebracht met den glaskant naar voren. Het licht moet dus door de meellaag om het broomzilver te bereiken.

We herinneren ons thans, dat het gewone licht bestaat uit rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo en violet. Neemt men alleen oranje-rood, groen en violetblauw, dan krijgt men ook wit licht. Het violette licht heeft echter op de broomzilverlaag veel meer invloed dan het roode licht; om een gelijkmatige werking te krijgen moet men dus de violette stralen temperen, wat men doet door een

geel gekleurd glas; geel is immers de complementaire (aanvullende) kleur van violet.

Een roode lichtstraal nu, die de korreltjeslaag treft, zal ongehinderd door de roode korreltjes heengaan en zijn werking doen op het broomzilver; de groene korreltjes echter zullen de roode lichtstraal opslorpen. Hierbij moeten we ons even duidelijk voorstellen, dat b. v. een boomblad groen is, omdat het groene lichtstralen terugkaatst en alle andere opslorpt. Al die andere vormen echter samen oranje-rood. De groene korreltjes houden dus de roode lichtstralen vast en laten ze niet door. De blauwe korreltjes laten het roode licht eenigzins door, niet zoo goed als de roode. Groen licht gaat gemakkelijk door de groene korreltjes, moeilijker door de blauwe en in het geheel niet door de roode. Geel licht gaat in het geheel niet door de violette korreltjes, en moeilijk door de groene en de roode. De broomzilverlaag wordt dus thans op geheel eigenaardige wijze bewerkt. Het zilver wordt door b. v. rood licht alleen onder de roode korreltjes sterk bewerkt. Als de plaat nu ontwikkeld wordt op de gewone wijze, zal het blijken, dat waar groene korreltjes gelegen hebben, het zilver niet bewerkt is en het zal dus verdwijnen op die plaatsen. De plaat wordt daar dus helder bij het fixeeren.

Nemen we als voorbeeld een rozentak met roode rozen. Waar een bloem haar beeld werpt, wordt het zilver bewerkt onder de roode en eenigzins onder de blauwe korreltjes; waar een blad haar licht werpt, wordt het zilver bewerkt onder de groene en een weinig onder de blauwe korreltjes. Op het negatief zal dus op de plaatsen waar de bloem werkte, het zilver verdwijnen onder de groene korrels, en waar het blad werkte, verdwijnt het onder de roode korrels. We krijgen dus na de ontwikkeling een negatief, waardoor we, als we tegen het licht zien, roode bladeren en groene bloemen zien. Immers heeft de zilverlaag op de plaats van de bloem een groot aantal uiterst fijne gaatjes onder de groene korrels, en op de plaats van het blad fijne gaatjes onder de roode korrels. Zien we dus door het negatief naar het licht, dan zien we den rozentak in de complementaire kleuren.

Om nu een positieven afdruk te krijgen zou men het papier op dezelfde wijze moeten bereiden, nl. ook eerst met een meelkorreltjes-laag en daarna met een gevoelige laag. Doch dan zou de verlichting van de gevoelige laag moeten plaats hebben door het papier heen, wat natuurlijk niet mogelijk is. In plaats van papier zou men dus glas of gelatine of iets dergelijks moeten gebruiken. Legt men over de aldus toebeide plaat het negatief, dan moet de afbeelding in kleuren gelukken. Immers, volgen we een roode lichtstraal van de zon. Deze gaat door de roode korreltjes van het negatief en ontmoet geen tegenstand op de plaats waar het blad afgebeeld is. De straal bereikt dus de roode korreltjes van den afdruk, gaat er door en bewerkt het chloorzilver, zoodat het onoplosbaar wordt. Diezelfde straal bereikt ook de groene korreltjes van den afdruk, doch deze slorpen hem op en hij bewerkt daaronder het zilver niet. Na de ontwikkeling is dat zilver onder de groene korreltjes dus weg. De zilverlaag heeft daar dus een groot aantal kleine gaatjes en onder die gaatjes liggen groene korreltjes. De roode korreltjes zijn met de zilverlaag bedekt, de groene zijn zichtbaar door het zilver heen. We krijgen dus een groengetint afdruk van het groene blad. Op dezelfde wijze krijgen we een roodgetint afdruk van de roode bloem. Als wij nu zorgen, dat de zilverlaag zeer dun is, en het overtollige zilver verwijderd wordt, dan komen we steeds dichter bij het ideaal: een afdruk in de natuurlijke kleuren.

De geschiedenis is echter zoo eenvoudig niet als ze schijnt; het is ten minste nog niet gelukt, goede afdrukken te maken. Intusschen is men zoekende in de aangegeven richting, en er bestaat alle hoop, dat men slagen zal. In andere richting is men al geslaagd; men heeft een middel gevonden om het negatief zelf tot positief te maken door een reeks van verschillende baden. Het eerste bad, een pyrogalol-bad, ontwikkelt het beeld op de gewone wijze in $2\frac{1}{2}$ minuut. Dit geschiedt in donker, en daarna